

אוצרות קאמארנא

מאוצרים הנדון
של רבוה"ק
מקאמארנא

י"ל ע"י מכון 'אוצרות קאמארנא' שע"י מרכז מוסדות קאמארנא • בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א • בית שמש

פנינים על סדר הפרשה
מתוך אוצר ספרי רבותינו

אבני אוצר

ויקחו לי תרומה וגו', ככל אשר אני מראה אותך וגו' (בה, ב ט).

רצה לומר, אחר שפירשתי פרשה זו, שייך דברי קדשו של אדמו"ר זלה"ה שהוא כאן בפרשה זו בהיכל הברכה, וכן שמעתי מפיו הקדוש ג"כ, שדברים אלו אמר הקב"ה כביכול למשה עצמו, לפי שאמרת לי 'ויקחו לי תרומה' ואמרת לי היאך יכולים שאר בני ישראל להפריש תרומה מחלק קדושה להם כנ"ל. אז השבתי לך 'צאת כל איש מבחינת צדיק שנקרא כל, 'זאיש אשר' הם 'דבנו' לבם לאבינו שבשמים 'תקחו את תרומתי', ושאר כלל ישראל ככללים עם צדיקים הללו על ידי דביקותם בצדיקי הדור. ועבור זה 'זעשו לי לשמי, בית קדושה בהם. ויכול אני לשכון בתוכם.

ואחר כל הדיבורים הללו כביכול, אמר הקב"ה למשה 'ככל' היינו לדוגמא 'אשר אני מראה' להם לישראל 'אותך' שאתה ג"כ בן אדם, ובך יש 'תבנית המשכן' שהשכינה שורה בך, 'זאת תבנית כל כליו' שכל אבריו הם כלים של המשכן השוכן בך השכינה הקדושה תמיד בלי הפסק, 'וכן תעשו' שאר בני ישראל להכין עצמם תמיד שיעשו בהם בית קדושה שתוכל השכינה הקדושה לשכון בהם. ועיין בהיכל הברכה פרשה זו, ותבין סודו על בוריו, כי הם דברים נכונים.

(בן ביתי)

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (בה, ח).

הציווי היה קודם שחטאו בעגל, 'זעשו לי מקדש' שהם עצמם יתעלו למדריגה, כמו משה רבינו 'ונגש משה לבדו אל ה' (דברים כד, ב), גם הם יזכו להיות מקדש ה'.

(זוהר ח"י ח"ג דף קסו ע"א)

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (בה, ח).

שהוא צדיק הדור שבני ישראל עושים אותו לצדיק עליהם, והוא דייקא שיהיה קדוש וטהור במדות טובות, שכן 'מקדש' עולה מספר 'מדת' טובות דקדושה, אז בודאי בזכות צדיק הדור הזה ושכנתי בתוכם.

(בן ביתי)

ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד (בה, ל).

'ונתת על השלחן לחם', 'באור פני מלך חיים' (משלי טו, טו), כשאדם מקטין את עצמו, 'אשכון ואת דכא ושפל רוח' (ישעיה נז, טו), וממילא ברכה וחיים ופרנסה, אבל כשאדם מתגאה, אין אני והוא יכולין לדור (מס' ערכין דף טו ע"ב), נמצא פני אדם לפני השם.

ורמזה התורה 'ונתת על השלחן לחם' אם תרצה שלא תפסיק פרנסתך, תשפיל עצמך, זהו 'פנים' שלך 'יהיה לפני תמיד' שלא אסתיר פנים שלי מפנים שלך, 'ועי אכילה כזאת, יהיה שפע וברכה עכ"ל' [מאביו רביה"ק רבי אלכסנדר סענדר מקאמארנא ז"ע]. וסיים, כשאדם אוכל בקדושה וביחודים, מקבץ ומכנס הרבה נשמות וניצוצין לשרשן כנ"ל.

(נוצר חסד פ"ה)

אוצר החיים

אוצרות הזמנים במשנת רבוה"ק
מבוארים בשפה הטהורה לכל נפש

ומיתוק היסורין והחשכות הוא הכנעה, נכנע באמת בלב אמת, כי אם היה נכנע והבעם כעצת הזקנים היום תהיה לעבד, לא נחלקה מלכות בית דוד, ולא עבדו ישראל עבודה זרה על ידי הרשע ירבעם המתגאה, ולא גלינו מארצנו. ואלו היה צדקיהו הצדיק (קיבל [מקבל] הכנעה לפני נבוכדנצר שחיק טמא, לא נחרבה בית תפירתנו ולא גלינו מארץ.

הכלל, הכנעה אמת מבטלת כל הגזירות רעות והיסורין, ושקול כנגד כולם. וכשאדם בעת צרה, יקבל על עצמו הכנעה עצומה בלב

אמת, יראה פלאות וישועת השם בהרף עין, והוא הכנעה המבררת הסיגים והרע מן האדם בעת עיבור וקטנות, ונמשך הדעת משיח בן דוד בבחינתו. עכ"ל.

גם לענין בית המקדש השלישי שאנו מצפים ומייחלים כל יום לבניינו, כתב רבינו בספר היכל הברכה (בראשית קפ ע"ב) כי מציאות בית המקדש הוא מקום של ביטול ושפלות, ועל כן "הבית העתיד לא יבנה על ידי תורה ומצוות אלא מלבבות הנשברות שהם כלא בעיני עצמן 'אין' ממש", ובימינו בזמן הגלות יש בעיקר להשתדל על הכנעה ושפלות כדי לגרום לבנין בית מקדשינו:

הל"ק: כי הבית העתיד לא יבנה על ידי תורה ומצוות אלא מלבבות הנשברות שהם כלא בעיני עצמן 'אין' ממש 'זה' הצדיק הוא אין ממש והוא נעשה 'בית אלהים' ובונה הבית.

כך אנו מוצאים גם בספר היכל הברכה (שמות רמו ע"א) שחזר רבינו על יסוד הדברים וכתב בזה"ל:

ותמיד בעת תפלת לחש בעמדו לפני מלך ישתף עצמו עם כל ישראל בלב אמת ויהיה בעיניו כחולע רוחש על הארץ בלב אמת ושמה ואז יסתלקו ממנו כל מחשבות בטלות ויהיה עייל ונפיק ולא ידחה אותו. זה הענין לב אין בטל לגמרי קרוע לאלף קרעים שהוא בחינתו משיח ממש אשר אף בנין העתיד לא יתבנה אלא על ידי אין וביטול של כל אחד מישראל הכנעה אמיתות מלא אהבו' ישראל ומקבל חרופין וגידופין וביזיונות וחלישות דעת והכל באהבה ואמונה שלימה פשוטה שאלופו של עולם בכל תנועה ותנועה ממש, וכל זה הוא בחינת מלכו' בית דוד משיחך ובנין שעתידי שאמר יעקב 'אין זה' כמבואר במדרש עשאוני אין, דהיינו שהבנין יהיה על ידי אין של כל ישראל ובה הוא אריכות גלות המר הזה על ידי שכל אחד תופס יש להיות רב ורבי ורבן ועשיר נכבד ומחולקת וקנאה ושנאה.

הקמת המשכן - נוגעת לכל אחד מאיתנו, כי אין השכינה שורה אלא במקום של ביטול, שפלות, ענוה והכנעה, אבל במקום של חשיבות וישות נאמר על כך (סוטה ה.) כל אדם שיש בו גסות הרוח - אמר הקב"ה: אין אני והוא יכולין לדור בעולם.

ועל כן לא היה יכול להיות השראת השכינה בבית המקדש אלא כשהיה שם ביטול והכנעה, אבל על ידי גסות וגאווה נגרם חורבן בית המקדש כי נסתלק שכינה משם.

גם כאשר נגזר שייחרב ביהמ"ק, אבל ע"י הכנעה אחת נתבטלה הגזירה, ולא רק משום השראת השכינה, אלא משום שיש בכוח ההכנעה לבטל כל הגזירות, כמו שכתב רבינו בספר נתיב מצותיך (נתיב התורה שביל הראשון אות ג) בזה"ל:

והענין 'נתיבתי מפשר רב' (תהלים יט, יד), כי אין לך עבירה

גדולה המוריד כל שפע הקדושה לקליפות אלא הגאווה, שנעשה ממש אליל ופסל ומסכה, ומסלק השכינה ממנו, ונעשה עבודת אל נכר אל זר אל אחר. זהו 'נתיבתי מפשר', מהו הפשע, 'רב' הגאווה והגדלות, להיות רב וראש להשתרר על זולתו. ואין לך דבר יקר בעולם כמו הכנעה, הכנעה ממש, להיות נכנע ושפל נקי וטהור מגאווה, שש ושמה בחרופין וביזיונות.

ואם תרצה אחי לידע, כמה גדול ויקר ענין הכנעה, צא ולמד מצדקיהו המלך, שאמר לו ירמיהו הנביא מפי הקב"ה (ירמיה לח, יז-יח-כ) 'כה אמר השם אלהי צבאות אלהי ישראל אם יצא תצא אל שרי מלך בבל וחיתה נפשך והעיר הזאת לא תשרף באש וחיתה אתה וביתך. ואם לא תצא אל שרי מלך בבל ונתנה העיר הזאת ביד הכשדים ושרפוה באש ואתה לא תמלט מידם. שמע נא [וגו'] וייטב לך ותחי נפשך'. ועל האדם מתמיה, אם נגזור על בית המקדש שיחרוב, ועל אלפים ורבות מישראל ועל בני צדקיהו שיהרגו, היאך יתבטל גזר דין במה שיצא צדקיהו לשרי מלך בבל.

אלא שהכנעה אמת אחת מכפרת ומבטלת כל גזירות רעות, ומלך ישראל הוא לב של כל ישראל, והרי נכנע לבם של כל ישראל, כמו שניבא ישעיהו (ישעיהו, י) 'השמן לב העם הזה', וקאי על מנשה מלך יהודה אותיות 'השמן', ובהו תבין ענין הכנעה כמה הוא מפלי'א] פלאות. עכ"ל.

כיצא זה כותב רבינו (נתיב מצותיך נתיב התורה שביל הראשון אות כח) שעל ידי הכנעה אמיתית נמתקין הדינים ומתבטלין כל הגזירות רעות והיסורין, וזל"ק:

מוצא שפתיך תשמור [ב]

שלא יעורר דינים חלילה בהיכל אהבה וחסד

נזהרו רבוה"ק בכל דבריהם ותפילותיהם לעורר מידת הרחמים על ישראל, וחיו שלא לעורר מידת הדין.

וכפי שכתב בשולחן הטהור (סימן ס ס"ג) "לא יאמר 'הגבור', ולא שום אות זי"ן, בברכת אהבת עולם" עכ"ל [וכן כתב בפרי עץ חיים (שער הקריאת שמע פרק ג) 'אין לומר 'הגבור' עכ"ל].

ובטעם הדבר כתב בור זהב (סק"א) "צריך לזהר מאד שלא יעורר דינים חלילה בהיכל אהבה וחסד [ברכת אהבת עולם נקרא בזוה"ק (פרי' פקודי דף רס ע"ב) 'היכל אהבה', ועל כן צריך לזהר שלא לעורר בו גבורות ודינים, ולא להזכיר בו עניני גבורה וכן אות ז' הרומו על כלי זיין וכו', והנהיגים לומר נוסח ספרדי 'ורחמך [ה' אלקינו] וחסדיך הרבים' יאמרו 'אל יטשנו נצח', ולא יאמרו 'אל יעזובנו' עכ"ל.

וכן נהגו רביה"ק ההיכל הברכה זי"ע (עתרת שלום להרה"ק רבי מנחם מענדל מבאריסלאב זי"ע, דף יב:), ורביה"ק הדמשק אליעזר זי"ע (סידור כתי"י), וכן מובא במנהגי קאמארנא (אות נו) הנוסח 'אל יטשנו נצח סלה ועד'.

'אדיר בגבורה שוכן במרומים'

והנה בגמרא אמרו לענין סדר ברכת כהנים (מס' ברכות דף נה ע"ב) "לימא הכי 'אדיר במרומים שוכן בגבורה, אתה שלום ושמן שלום' וכו', וכן הנוסח בכל ספרי הראשונים.

אמנם בשולחן הטהור כתב (סימן קל ס"ג) "כד מהדרי כהני אפייהו לימא הכי, 'אדיר בגבורה שוכן במרומים, אתה שלום ושמן שלום' וכו', וחזר וכתב (שם ס"ו) "הצבור יאמרו 'אדיר בגבורה' בעת שמתחיל הש"צ שישים שלום", שינה איפוא רבינו והפיק את הסדר מהנוסח המבואר בגמרא.

ואולם לפי הנ"ל יתכן שטעם מנהג זה מפני שרבינו לא רצה לומר על הקב"ה שהוא 'שוכן בגבורה', דהיינו שהוא שוכן במידת הגבורה, כדי שלא לעורר דינים וגבורות, ועל כן העדיף לשנות הנוסח ולומר רק 'אדיר בגבורה שוכן במרומים'.

'מלך זכור אחוז שופר'

עוד היו רבוה"ק מקאמארנא ונהיגים לומר בנוסח הפיוט בראש השנה "מלך זכור אחוז שופר, לתוקעי לך היום בשופר", ודלא כנוסח העולם "מלך זכור אחוז קרן, לתוקעי לך היום בקרן" (מנהגי קאמארנא אות תטו).

וטעם הדבר, מפני שיקרן רומז על דינים, ויש לזהר שלא לעורר דינים בראש השנה, בין במעשה - שלא לתקוע בקרן, וכפי ששינונו (ר"ה פ"ג מ"ב) 'כל השופרות כשרין חוץ משל פרה, מפני שהוא קרן', ובין בדיבור - שלא להזכיר כלל שם קרן, וכמבואר בזוה"ק (חלק ג דף צו ע"ב) "רבי אבא הוה יתיב קמיה דרבי שמעון, אמר ליה, הא זמנין סגיאיין שאילגא על האי שופר, מאי קא מיירי, ועד כאן לא איתיישבנא ביה. אמר ליה, ודאי האי הוא ברידא דמלה, דישראל בעיין ביומא דדינא שופר, ולא קרן. בגין דקרן הא איתידע באן אתר איהו, ולא תדבקא דינא לא בעינא. אבל הא תנינן, במלין ובעובדא, בעינן לאחאזה ולאתערא מלין סתימין" עכ"ל [תרגום זוהרה: רבי אבא היה יושב לפני רבי שמעון. אמר לו, הרי פועמי רבות ששאלתי על השופר הזה מה זה אומר, ועד כאן לא התישבתי בו. אמר לו, הרי ודאי זהו ברור הדבר, שישאל צריכים ביום הדין שופר ולא קרן, משום שקרן הרי נודע באיזה מקום היא, ולהדבק

בדין איננו רוצים. אבל הרי שנינו, בדברים ובמעשים צריכים להראות ולהעיר דברים נסתרים].

ולכן כתב רביה"ק ההיכל הברכה (משניות קאמארנא, עצי עדן ר"ה שם) 'חוץ משל קרן, לא תדבקא דינא לא בעינן, ולכן יש לומר בפיוט 'זכור אחוז שופר' לתוקעי לך היום בשופר" עכ"ל.

ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה

ומענין לענין, בעת קריאת התוכחה בפרשיות בחוקותי וכי תבוא, היתה עבודה מיוחדת אצל רבוה"ק להפך כל הקללות לברכות.

וכפי שאנו מוצאים בחומש היכל הברכה באותם פרשיות איך בכל פסוק הוא מרמז ברכות מופלגות עבור בני ישראל [וראה גם מה שכתב הרה"ק רבי שם קלינגבערג מזאלושיץ זי"ע ה"ד: "קריאת התוכחה היתה איזה שעות, וכשהתחיל לקרות נתמלא העינים שלו מלא דם ר"ל, וכמה ימים עברו עד שחזרו לקדמותן"].

וכך כותב הרה"ח רבי אברהם אבא זיס ז"ל אודות מנהגי קריאת התורה (אות רט) "היה קורא בתורה בניגון הטעמים המקובל, רק לפעמים היה מדגיש תיבות אחדות בנעימה מיוחדת ובהתלהבות. בקללות שבתוכחות, בחצאי הפסוקים שיש בהם משמעות של ברכה, כגון 'בנים ובנות תוליד' (דברים כה, מא), היה קורא בקול רם כאילו היו ברכות, ואת שארית הפסוק היה ממשיך בקול נמוך בניגון של התוכחה" עכ"ל.

ישם אלהים אחרים לא תזכירו - לא ישמע על פיך

זהירות נוספת היתה בצל קדשם של רבוה"ק מקאמארנא זי"ע, והיא, שלא להזכיר כלל שמו של הס"מ וכל גונדא דיליה.

ויסוד הדברים עפ"י מה שכתב רביה"ק ההיכל הברכה זי"ע בשם האריז"ל (אוצר החיים על פרשת משפטים) "אף שלא כדרך שבועה אסור להזכיר שם עבודה זרה אלהי נכר, כגון להזכיר שם סמאל ליליית, ובפרט בלילה שאז ממשלתם, או אפילו מעין כגון טאבי"ל וכיוצא בדברים אלו אין להזכירם, מפני שמגבירים כחם הרע להרע, עיין לקוטי תורה 'פעם אחד זכרתי שם סמאל' בלילה באמצע הדיבור עם בני אדם, ובבוקר אמר לי מורי [האריז"ל] ז"ל, ראיתי שעברת בלילה על לאו 'ישם אלהים אחרים לא תזכירו', ולכן הזהר כל ימך שלא תזכיר שמו ולא כיוצא בו, כי אז יכול להתגבר עליך ועל אחרים בסביבתך ח"ו" עכ"ל.

ומכאן נזהרו רבוה"ק מקאמארנא שלא להזכיר כלל תיבת 'שמאל' בשי"ן שמאלית, מפני שהיא נשמעת כמו שמו של הס"מ, אלא היו אומרים תמיד 'שמאל' בשי"ן ימנית.

וכפי שכתב הרה"ח רבי אברהם אבא זיס ז"ל אודות פזמון 'לכה דודי הנאמר בקבלת שבת (מנהגי קאמארנא אות קסז) 'בחרוז ימין ושמאל תפרוצי אמרו 'ושמאל' בשי"ן ימנית" עכ"ל, ובהערות הוסיף "ולא אמרו 'ושמאל' בשי"ן שמאלית כדי שלא יקרא סמאל" עכ"ל.

וכן כתב בספר זרע ברוך - סקאליע (עמ' 72) "אא"ז הק' מקאמארנא ז"ל, בקבלת שבת כשהיה אומר 'ימין ושמאל תפרוצי', וגם החרוז 'משמאל ומימין על ישראל שלום' (זמר 'מלך שהשלום שלו' בסעודה שלישיית), היה אומר ש מתבט 'שמאל' שי"ן ימנית ולא שי"ן שמאלית, שלא לישתמע כאומר סמאל רח"ל, וכן היה אומר בזמר 'אל מסתתר' - 'מימין ומשמאל יניקת הנביאים', היה אומר 'ושמאל' בשי"ן ימנית מטעם הנ"ל" עכ"ל.

שער הצדיקים [כה]

הס"מ מרחיק את האדם מן הצדיקים (א)

יעמוד בנסיון לעמוד באהבת רבו

כי עיקר לימוד של רזין דאורייתא [הוא] לא להשיג חכמה או מהות חלילה, אלא להמשיך על עצמו מתיקות ידידות עריבות נעימות מתוק האור של רזין דאורייתא 'טעמו וראו כי טוב ה'" (תהלים לד, ט), ולא להתחכם, אלא להיות כ'אין', עפר ואפר, נידוש בעקב, ברב שמחה ואור וחיות של המצות ותורה, וזה ישיג כשידבק עצמו לצדיק הדור בדביקות אהבה בלתי רמיה, ויעמוד בנסיון לעמוד באהבת רבו כמו שהיה למרן הרח"ו עם מרן האריז"ל כנודע.

וזה הוא הלומד מן הזקנים חכמי ישראל צדיקים אמיתים, אזי חלק הנגלה דומה לענבים בשלות כל צרכן בסברות ישרות הלכה ברורה, וחלק הסוד יהיה בדעת זקנים שנחמה דעתם כיון ישן, צלול מן השמרים מן הדעות הרעות מינות ואפקורסות אמיתים ועריבים כנתינתן מהר סיני, ובלבד שיהיה בלב שמח להשיג השלימות לנפשו, ואז יאיר עליו השם יתברך מאורו, יזכינו השם להיות עפר ואפר תחת כפות רגלי הצדיקים וחסידים.

(נוצר חסד פ"ד מכ"ה)

הרכה נסיונות עוברין על האדם אם יעמוד באהבת צדיק

טעו אהבת צדיקים דבר גדול, ועיקר שנוסעין אל צדיק אמת היא התקשרות אהבה רוחא ברוחא, אז 'יאצל מן הרוח עליו' (במדבר יא, כה), ובאמת הרבה נסיונות עוברין על האדם אם יעמוד באהבת צדיק, כי סטרא אחרא 'מפריד אלוף' (משלי טז, כח) בקושיות של הבל ובכמה ענינים להסיר אהבת צדיק אמת, וכן אירע למרן ה"ר חיים ויטאל עם מרן האריז"ל כמה נסיונות, כמבואר ב'ספר חזיונות'. ולכן חזק ואמץ לקשר נפשך ורוחך באהבה עזה אל צדיק אמיתי, ותשיג השגות גדולות אמיתות והארה נפלאה ותיקון הנפש לאמת.

(נוצר חסד פ"ו מ"א אהבת ישראל אות טו)

כל יגיעת הס"מ שיהיו הדורות בורחים מהצדיקים

וכל יגיעת הס"מ בגיד הנשה שיהיו הדורות בורחים מהצדיקים, ואם ידבק עצמו יהיה בלא התקשרות נפש בנפש באהבה עזה, וכל גאולת ישראל תלוי בזה ש'החונני' צדיק 'מקיף' וסומך ומייחד כנסת ישראל עם הקדוש ברוך הוא ב'אין' גמור וכו', כי החנות פתוחה והחונני מקיף בהיקף וסותם פתחה, 'גודר גדר ועומד בפרץ' (יחזקאל כב, ל).

(נוצר חסד פ"ג מט"ז)

אור שבעת הימים

אמ"ק כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בתורתו של הבעש"ט הקדוש

בעש"ט - פרשת תרומה

אות א

נתינת צדקה מועילה גם כשנותן שלא לשם שמים
א. דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה וגו'. ופירש רש"י לי לשמי, שמעתי מפי מוה"ר שמואל קאמינקר ז"ל שאמר לפני הבעל שם טוב ז"ל ביאור על פירוש רש"י הנ"ל, על פי הקדמתו שקיבל ממנו שנתנת הצדקה (עולה יפה אפילו כשאין נותנין לשם שמים, כי טרם הכל ניזון העני, ומחיה את נפשו בצדקה.

וביאר שזהו מה שפירש רש"י ז"ל, שהקשה לו דהכי הוי למקרא לומר ויתנו לי תרומה, אלא שמלת לי מורה על לשמי, כי כפשוטו לא יתפרש כי לי תבל ומלואה, וכיון שמלת לי הכוונה בזה לי לשמי, שוב לא יכול למכתב ויתנו לי תרומה, דבאמת נתינת הצדקה יכולה להיות אפילו שלא לשם שמים, רק שכיון שכן הדבר, שהותר ליתן צדקה אפילו שלא לשם שמים, על כל פנים ויקחו לי תרומה, שיראה המקבל צדקה לקבל אותה לשם שמים, שלא לקבל הצדקה לשם מותרות חס ושלום, רק לאשר מצטרך להחיות נפשו ונפשות ביתו כל אחד לפי אשר יאות ונכון לו: (תשואות חן)

היוצא מזה, שבהכרח פירוש ויקחו לי היינו לשמי, כי לא יתכן לומר כפשוטו שנותנים להקב"ה שהרי הכל שלו ואין שייך לתת לו. ומה שכתוב ויקחו לי ולא כתוב ויתנו לי, כי הנתינה יכולה להיות גם שלא לשמי, לפי שעצם הנתינה מהנה את העני, וכן מובא על דרך זה בשם הבעש"ט לענין הטבילה במקוה שמועילה אף באם לא נתכוונו לדרגות של טהרה. אך המקבל את הצדקה צריך לזהר ליקח ולקבל את הצדקה כדי להשתמש בה לשמי היינו לשם שמים.

אות ב

יתנהג בדברים שבקדושה באותה התעוררות כמו בתאוות הגוף

ב. מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. בשם הבעל שם טוב, היינו שכל אדם צריך לשית עצות בנפשו, להפוך לעשות מדות טובות, מכל אשר ידבנו לבו מהתאוות החיצוניות, ומדות הרעות אשר הרגיל בהם, מהם יקח דרך לעבודת הבורא ברוך הוא, באותו החשק ובאותה התאוה, ביתר שאת: (תפארת שלמה פרשת תולדות)

ובענין זה כתב בספה"ק נועם מגדים (פר' צו) בזה"ל: כתב הקדוש מהר"י בעש"ט בענין המידות, גדלות וענוה, תוקפא וניחותא, נדיבות וכליות, וכיוצא, אלו בריאת המידות הגרועות, גדלות ותוקפא וכליות, לא היה בשביל הבחירה לבד ושכר ועונש, רק שצריך להשתמש בהם ולהביאם אל הקודש, כמו בגאווה שאמרו חכמינו ז"ל (סוטה ה.) תלמיד חכם צריך שיהיה בו אחד משמיני וכו', ותוקפא, קנאת ה' בעוברי עברה, וכליות אמרו ז"ל (כתובות נ.) אל יבזבז יותר מחומש, וכמו כן כמה עניינים, והחכם עיניו בראשו, עד כאן דברי פה קדשו מהר"י בעש"ט ז"ל.

אות ג

מהדברים הגשמיים יבוא לחשוק בדברים הרוחניים
ג. שמעתי ממורי זלה"ה בשם רבינו סעדיה גאון,

שראוי לאדם לחשוק בכל הדברים הגשמיים, ומתוכו יבוא לחשוק בתורה ועבודת ה' וכו', כמו משל הנ"ל: (בן פורת יוסף פרשת ויחי דף פ"ה ע"ב)

דברים אלו נראים כמחודשים. ונראה פירוש הדבר שאין הכוונה שראוי לחשוק בדרך ציווי, אלא שיש כאן נתינת מקום ורשות שיהיה בנפש תאוה לענייני העולם ואין בכך חסרון מצד עצם הנפש, כמאמר זק"ק מקאמאראנא ז"ע שאם אין לאדם תאוות, הרי הוא כמו חמור. כי עצם הדבר שמתעורר לאדם תאוות ונטינות אינו חסרון, מאחר שזהו תולדתו, והחסרון הוא כשנופל לידי תאוה או נכשל ח"ו בניסיון.

דיבור זה הוא אחד מתוך דברים רבים שמביא הבעש"ט בשם רבינו סעדיה גאון, ומובא בשבחי הבעש"ט שאמר הבעש"ט שהוא גלגול רס"ג וראיה לכך שמרבה לעיין בספרי הרס"ג.

אות ד

על ידי החכמה נאכר כמעט התאוה

ד. שמעתי ממורי זלה"ה, משל למלך שהיה לו בן, ורצה ללמדו כמה מיני חכמות שצריכין לו, ושכר לו כמה חכמים שילמדו עמו, והוא לא יוצלח לקבל שום חכמה, עד שנתייאשו מלמדו, ונשאר חכם אחד עמו, ופעם אחת ראה בן המלך איזה בתולה וחמד יופיה, והיה החכם קובל למלך על בנו בענין זה, והשיבו אם כן מאחר שיש לו חמדה, גם שהוא בגשמי, אפילו הכי מזה יבוא לכל החכמות, וצוה להכניס הבתולה לחצר המלך, וצוה עליה המלך שאם יתבענה לא תשמע אליו עד שיקבל חכמה אחת וכן עשתה, ואחר זה אמרה שילמדו עוד חכמה, עד שעל ידי זה קיבל כל החכמות, וכשנעשה חכם אז מאס בבתולה הנ"ל, כי ישא בת מלך כמוהו, והנמשל מוכן, ודברי פי חכם חן: (בן פורת יוסף פרשת ויחי דף פ"ח ע"א)

ומכאן למדנו דרך הבעש"ט שלא להתעלם מהגשמיית בדרך של פרישות מוחלטת, אלא להעלותם על ידי שנתייחס אליהם ולמצוא איך להעלות אותם לצורך גבוה לצד הקדושה.

וזהו תכלית בריאת היצר, כדי לעורר את האדם ולמשוך אותו לפעול בעולם, אלא שצריך ליקח התעוררות זו ולהכניסו בקדושה.

ואמרו חז"ל (ב"ר ט, ז): 'הנה טוב מאד' זה יצר טוב, 'הנה טוב מאד' זה יצר רע, וכי יצר הרע טוב מאד, אתמהא, אלא שאלולי יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אשה, ולא הוליד ולא נשא ונתן, וכן שלמה אומר (קהלת ד, ד) 'כי היא קנאת איש מרעהו'.

וכאשר היצר מעוררו להכנס לחכמות העולם לצרכו להגדיל עצמו, יש לשקוע בחכמה עד שמתוך דביקות במושכלות ימאס בכל ההווה הנפסד וירצה להתחבר רק אל האלוקי הנצחי, כדאייתא בדגל מחנה אפרים (פ' מסעי): שמעתי מן אדוני אבי זקני זלה"ה בשם ס' ברית מנוחה קברות התאוה הוא בחינת החכמה, כי שם קברו את העם המתאווים, פירוש, מי שבא למדת חכמה אזי בטל ממנו כל התאוות, מרוב דבקותו בו יתברך שמו.

אות ה

אהבות גשמייות מעוררות הלב לאהבת ה'
ה. מאמר הבעל שם טוב נשמתו בנגזי מרומים

על פסוק (שיר השירים ז, ז) 'מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים וגו', שמה יפה ומה נעים הוא, שנכל התענוגים הוא האהבה העליונה, שעל ידי התעוררות זאת התענוג בטבעו, יקל לו לאהוב את הבורא ברוך הוא, כי בלאו הכי קשה לפתוח זאת המדה להתחיל לאהוב אותו יתברך שמו, ועל ידי התענוגים שנתעוררה בו זאת האהבה יקל לו, והבן.

ובודאי כל מה שמתאוה האדם לאיזה תענוג, ונתעורר בטבעו מדת האהבה לאותו התענוג שהוא אהבה נפולה ממקור האהבה העליונה, ידע נאמנה שזה הוא סיוע העליון מן הבורא ברוך הוא, בכדי שיקל לו לאהוב או באהבתו יתברך, כי יודע הוא יתברך שמו שבלעדי זה לא יתעורר בו זאת המדה, וכשאין לו הדעת הנ"ל אזי נמשך הוא אחר אותו התענוג ומפיל המדה עוד למטה חס ושלום.

ולפעמים כשנתעוררה בו איזה אהבה רעה חס ושלום, שמתאוה לעשות איזה עבירה, ואינו יכול להוציא מחשבתו הרעה מן הכח אל הפועל מחמת שנזרמן לו איזה מניעה, זה הוא גם כן סיוע העליון יתברך שמו, בראותו שאין לו דעת זה שיהיה האהבה הנפולה לשורשה, לאחוז באהבתו יתברך, ואדרבה רוצה להמשיך אחר הרע, אזי כביכול מצמצם עוד כבודו יתברך שמו להזמין לו אותן מניעות, להיות לפחות בשב ואל תעשה, והלואי שלא יזיק עוד, אחרי שלא יועיל לעשות ככוונתו: (מאור עינים פרשת ואתחנן)

היינו שהאדם אינו מתעורר בפתע פתאום לאהבת ה' ויראתו באם אין לו מקרה מבחץ שמעורר אותו, מלבד בזמנים או מקומות מקודשים, ולכן שולח לו הקב"ה סיבה לעורר לבבו על ידי אהבה חיצונית מענייני העולם, וכאשר לבו ער מחמת אהבה זרה מענייני העולם החולף, צריך להסב אהבה זו לאהבה אלוקית. אך כאשר הקב"ה רואה שהולך להימשך אחר תאוות העולם, שולח לו סיבה אחרת לעצור אותו. כי אין שום דבר שלא נברא לכבודו ית', וכל דיעבד הופכת להיות לכתחילה על ידי העלאה.

אות ו

קרש הוא אדם

ו. ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים. להבין זה איך הוא נהגגם בזה הזמן, בקיצור נמרץ, כי קבלתי מאדוני אבי זקני זלה"ה כי קרש הוא אדם, ולהבין זה כי באותיות קרש הוא אותיות קשר, והוא מרומז על האדם שהוא המקשר כל העולמות ומיחדם זה בזה וכו': (דגל מחנה אפרים פרשת תרומה)

ענין 'עצי שטים עומדים' הוא שהם ניצבים כדרך גדילתם, מלמטה למעלה. ובזה ראה הבעש"ט שייכות לאדם שהוא נמשל לעץ השדה וגדילתו מלמטה למעלה, ובפרט בענין היחודים, כי יחוד הוא 'קשר' שהוא אותיות 'קרש'.

וזהו כלל גדול, שהיחודים של האר"ז"ל הם מלמעלה למטה, שהאדם המיוחד מעורר למעלה את השפע העליון ויורד אליו. והאר"ז"ל מסר לכל תלמיד יחוד אחר לפי שורש נשמתו בעליונים. אבל היחודים של הבעש"ט הוא מלמטה למעלה, להעלות את העולם למעלה ולקשר אותו בשורש העליון.

תולדות רביה"ק ההיכל הברכה מקאמארנא זי"ע [ו]

שנות יתמות

בהגיע רביה"ק ההיכל הברכה זי"ע קרוב לגיל המצוות, הגיע זמן קיום דבר האלקים שאביו יסתלק מן העולם, פרידתם היתה רוויית יגון וכאב, ומאז התחיל פרק חדש בחייו של רבינו, כאשר אביו ממשיך להשגיח מן השמים על המשך התעלותו

הורם הנזר והוסדה העטרה

'בך גזרה חכמתי יתברך'

כשהייתי בן י"ב שנה נסע אבי לאונגארן, ואני בכיתי שבעה ימים ושבעה לילות, והייתי עד קרוב לשגעון, שביקשתי מאתו שלא יסע, שראיתי הסתלקותו שמה, והיה משיב לי: 'כך גזרה חכמתי יתברך'.

וצוה עלי כמה הנהגות [ואמר לו: 'כשיהיה בן שלשים שנה ילבוש ביום השבת קודש בגדים לבנים, וכשיבוא לרוב שנותיו לשנת שלשים וחמשה, יניח בתפלת שחרית שני זוגי תפילין רש"י ור"ת ביחד', כמו שראה אצלו שהניח בכל בקר בתפלת שחרית שני זוגי תפילין דרש"י ודר"ת ביחד (הקדמת זהר חי)].

ונסע שמה והלך לעולמו כ"א אב שנת ר"ב שלו"ם בעיר אוהיל שבמדינה הנ"ל.

אבי נשמתו עדין, היה משורש הרמב"ם ז"ל, והיה צדיק וחסיד וקדוש, וגם היה קרוב לשורש הרא"ה והרשב"א וכו', לבו היה אש שורף לתורה ועבודה במסירת נפש, ונפטר בייחוד של מסירת נפש של רבי עקיבא מעשרה הרוגי מלכות, ועמוד אש נראה על קברו ערב שבת אחר חצות עד לב השמים.

ובשעה שגופו היה מונח על המטה אמר לו הצדיק הרב מאוהיל [בעמח"ס ישמח משה] שיתפלל על איזה גזירה לבטלה, ונודעזע שתי פעמים כמו בחיים, שכך היה דרכו באימה ופחד.

(מגילת סתרים)

למסור נפשו על קידוש השם

אמר אבי מורי הגאון הקדוש מוה"ר אלכסנדר בן הינדא שעה אחת קודם פטירתו בסעודה שלישית, שנפטר בשנת ר"ב שלו"ם במוצאי שבת יום אחד ועשרים באב, על פסוק 'מה ה' אלהיך' (דברים י יב) הכל שואל ומבקש מעמך שתהא כמותו, 'מה הוא רחום אף אתה', וכיוצא בו בכל מדות, מבואר בספר תומר [דבורה] מהרמ"ק, 'כי אם ליראה' לא שייך לשאול ממך, כי אצלו יתברך לא שייך יראה כי שם העדר המציאות, והבן היטב, וכשבא אדם ליראה פנימיות נפטר מיראה חיצונית, ובא לאהבה גדולה למסור נפשו על קידוש השם.

ואמר לי דודי מורי ורבי [מהרצ"ה מזידיטשוב] שראה בחלום לרבו רבינו מו"ה יעקב יצחק נ"ע

זידיטשווער'. וביקש מרן בית יוסף מרבינו דודי שיאמר לו איזה דברי תורה.

והשיב לו רבינו דודי: 'כאן יושבים גדולי תלמידי חכמים שעוסקים בנגלות התורה, ואני כל עסקי בסודות התורה, אעפ"כ אומר לכם חדוש אחד מנגלות התורה שראיתי בפרשה זו בשבוע זו, כתיב (בראשית מז יד) 'וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר אשר הם שוברים', ואמרו רבותינו ז"ל (פסחים ק"ט). שכל הכסף והזהב שנמצא בעולם לקט יוסף והביאו למצרים, עד שלא היה להם ליתן ליוסף אלא הצלמים ע"ז שלהם שהיו של כסף וזהב, והביאו ליוסף עבור אכילתם. ואם תאמר היאך הותר יוסף ליקח מהם ע"ז שלהם, כיון שאסור להנות מע"ז, לזה השיב הכתוב 'בשבר אשר הם' היינו לשון שבירה וכתיתה מכמו שהיה, והיא הלכה כשהגוי מבטל בעצמו עבודה זרה שלו מכל וכל אז מותר לישראל להנות ממנו' ע"כ.

והשיב רבינו בית יוסף לרבינו דודי מזידיטשוב: 'טוב דברתם וחדשתם בתורה הקדושה'.

ואח"כ אמר רבינו בית יוסף בזה הלשון: 'ר' הערשילי זידיטשווער, אחיכם ר' סענדר היושב בכאן ביקש ממני לאמר לכם, שיש לו בן קטן בעולם העשיה, ואין מי שישגיח עליו ללמדו תורה, ומבקש הוא מכם שתשגיחו עליו ללמוד עמו בתורה הקדושה'.

מיד השיב לו רבינו דודי: 'הן, אני אקבל עלי ללמוד עמו'.

מיד נתעורר רבינו דודי משנתו, ונבהל ממראה החלום הזה, ומיד שלח אחר אמו"ר זלה"ה, ואמר לו: 'אני אלמוד עמך בכל יום תורה, ותקח לעצמך איזה שיטה ותלמוד בפני עצמך, ואחר כך אלמוד עמך בפילפול גדול כמו שלמדתי בימי נעורי, וסיפר לו כל החזון של חלום הלילה זו'.

ואחר כמה ימים אמר לו רבינו דודי זלה"ה: 'אין לי כל כך כח עתה ללמוד עמך בנגלות התורה בפילפול, אני אשכור לך מלמד תלמיד חכם גדול וילמוד עמך בפילפול גדול הלכה למעשה'.

וכך היה עד הנישואין של אמו"ר זלה"ה, ובתוך השנים הללו עד הנישואין שלו עסק בהסתר גדול בסודות התורה, תקוני זוהר, זוהר הקדוש, כתבי האר"י זלה"ה, כי נפשו חשקה מאוד לסודות התורה (הקדמת זוהר חי)

מלובלין, ואמר לו שהרב מקאמארנא מוה"ר אלכסנדר נפטר בייחוד עשרה הרוגי מלכות [בייחוד של מסירת נפש של רבי עקיבא (מגילת סתרים)].

(היכל הברכה במדבר דף ע"א)

ממכון שבתו השגיח

למדתי תורה בדוחק ועוני גדול

ואחר כך נתגדלתי אצל מורי דודי הקדוש [מהרצ"ה מזידיטשוב] אחי אבי נ"ע, ושם למדתי תורה בדוחק ועוני גדול.

וכל שמחתי היה מגודל מתיקות הדרושים הנפלאים, שגילה מורי דודי הקדוש, וגילה לי דברים נפלאים.

וכל זה היה שפעם אחת ראה את מרן הבית יוסף ואת אבי ביחד, וביקשו ממנו שיקרב אותי לתורה בנגלה ונסתר, על כן קרב אותי מאוד.

וסמך ידיו עלי ומסר לי כל שבילי התורה, שהיה בהשגותיו.

(מגילת סתרים)

יש לו בן קטן בעולם העשיה ואין מי שישגיח עליו ללמדו תורה

ונשאר אמו"ר [ההיכל הברכה] זלה"ה יתום, והיה נע ונד, פעם בעיר קאמארנא, ופעם בעיר זידיטשוב אצל דודו רבינו זלה"ה, ולא היה מי שישגיח עליו שיוכל ללמוד בתורה.

והוא בעצמו, כשראה שאין מי שישגיח, התחיל בעצמו לייגע בתורה הקדושה בנגלה ובנסתר.

והלך קרוע ובלוי כדרך היתום, ולא היה לו כמעט מה לאכול, אלא לחם צר ומים לחץ, ועם כל זה היה מתייגע בתורה הקדושה עד מאוד.

ופעם אחת פרשת מקץ היה רבינו דודי מזידיטשוב ישן בלילה, וראה בחלום שנכנס להיכל של רבינו בית יוסף זלה"ה, וראה שם שיושבים הרבה תלמידי חכמים במתיבתא זו אצל רבינו בית יוסף, וכמה מגדולי חכמים שהיכר אותם מזה העולם, וכמה מהם אשר לא נודע אותם, ובתוכם היה יושב גם כן אדוני אבי זקני הגאון הקדוש מו"ה אלכסנדר [אב"ד קאמארנא] זלה"ה.

ומיד כשבא רבינו זלה"ה למתיבתא זאת, עמד רבינו בית יוסף מכסאו, ואמר: 'ברוך הבא ר' הערשילי

"אם תתאמץ נפשך באמונה גדולה, אזי תלך למעלה למעלה ויתגלה לך אור ובהירות המוחין וגדלות המוחין בלב שמח שפל ונבזה אוהב ישראל, וזה ממש ביאת משיח וגואל צדק פרטי".

(היכל הברכה שמות דף י"ע"ב)

ניצוצי אש

מאוצר תורתם של רבותינו הקדושים